

Interessant nieuws van het Eurobirdnet in april en mei 1997

Vooraf:

Kort na het uitkomen van het Vogeljaar (nummer 1) werd er een Dikbekfuut ontdekt bij het Alkmaardermeer. Natuurlijk kwamen veel vogelaars daar kijken en ook ik kon de drang niet weerstaan deze bijzondere soort te bewonderen. Het was heel leuk daar van velen te horen dat men de eerste aflevering van deze rubriek zeer waardeerde. Ook reacties daarna in het veld of via de telefoon gaven aan dat de lezers deze nieuwsgaring waardeerden. Ik werd er wat verleiden onder. Alle eer naar de redactie van het Vogeljaar. Zij kwamen met het idee.

Erg fijn waren de suggesties voor eventuele verbeteringen van de opzet. Ik zal er zeker rekening mee houden. Ook gaven vogelaars die het Eurobirdnet volgen, aan dat het plezierig is als bepaalde artikelen aandacht krijgen. Of dit altijd lukt, zal wel afhangen van mijn tijd en van de plaats die de redactie van het Vogeljaar voor dit onderdeel wil inruimen, of gewoon doordat ik een keus moet maken. Ik schrijf dit op 8 mei 1997. Deze rubriek zal komen te staan in het derde nummer. Dit nummer verschijnt in de loop van juli. Echt actueel kun je niet zijn. Mensen die Eurobirdnet ontvangen en die vinden dat een bepaald onderwerp toch echt voor de toekomst moeten worden bewaard, kunnen mij dit laten weten. Dan zal ik alsnog kijken of het geplaatst kan worden in een volgend nummer. Blijf suggesties insturen en zo af en toe een klopje op mijn schouder doet wonderen.

1. Christian Steel uit Zweden wil weten door wie de Latijnse naam *fuliginosa* is gebruikt. Deze naam komt voor in de wetenschappelijke naam van de Bonte Stern *Sterna fuliginosa*, tegenwoordig *Sterna fuscata* genoemd. Echter hoe zit het met de herkomst en het gebruik van deze naam?

Van Oscar van Rootselaar uit Nederland krijgt Christiaan een zeer gedocumenteerd antwoord. Als je graag wilt weten waar de namen voor het eerst worden gebruikt en veranderd, dan wijst Oscar je zeer goed de weg.

De naam *fuliginosa* is niet een, twee, drie te verklaren. In de Checklist of the World (Deel II, 1934) door James Lee Peters wordt de naam niet genoemd. Ook Sibley & Monroe noemen deze naam niet in hun werk *Distribution and Taxonomy of Birds of the World*.

Hans Edmond Wolters *Vogelarten der Erde* (Deel 1, 1975, bladzijde 31) geeft *Sterna fuliginosa* als synoniem voor *Sterna fuscata* Linnaeus 1766. *Fuliginosa* is kennelijk een oudere naam dan *fuscata*.

In de American Ornithologists Unions Checklist of North American Birds (AOU) (1ste editie, 1886) wordt *Sterna fuscata* gebruikt voor de Bonte Stern. In dit boek wordt verwezen naar *Systema Naturae*, deel I, pt. ii, 1788 (moet 1789 zijn), blad-

zijde 605. De schrijver van dit boek is J.F. Gmelin.

De eerste editie van de AOU Checklist verwijst naar: Mr. Spencer Fullerton Bairds Catalogue of North American Birds (1898), dr. Elliot Coues 'A checklist of North American Birds' (1873), Mr. Robert Ridgways Nomenclature of North American Birds (1880) en Elliot Coues The Coues Checklist of North American Birds, 2de druk (1882).

In de tweede editie van de AOU (1895) komt *fuliginosa* voor. In de derde editie van 1910 gebruikt men *Sterna fuscata*. Men verwijst dan naar L'Hirondelle-de-Mer Brune, *Sterna fusca* Brisson, Ornithologie, deel VI, bladzijde 220.

De British Ornithologists Unions tweede editie (1915) geeft de Bonte Stern de naam *Sterna fuliginosa* Gmelin 1789.

Tegenwoordig gebruiken de meeste auteurs *Sterna fuscata*. Austin & Kuroda (1953) The Birds of Japan; Vaurie (1965) Birds of Palearctic fauna en het Handbook of the birds of the world (deel 3, bladzijde 661) door Elliot & Sargatal (1996).

Co van der Wardt is ook geïnteresseerd in vogelnamen. Hij wijst op het boekje: 'A Dictionary of Scientific Birdnames' geschreven door James A. Jobling en in 1991 verschenen bij de Oxford University Press. Daarin staat *fuliginosa/fuliginosus*, hetgeen in het Latijn van de jaren 160-600 na Chr. voorkomt als *fuligo*, *fuliginis*, hetgeen 'be-roet of met mest' betekende. De eieren zullen wel onder de vogelpoep hebben gezeten. Logisch.

2. Een Israëlitische ringer vangt in april een Zwartkop. Niets bijzonders. Wel bijzonder is het gele kinnetje dat dit vogeltje heeft. Is het ge-verfd? Neen. Komt het door stuifmeel? Neen. Wie weet er iets van? Tot het moment van het afsluiten van de kopij voor deze rubriek heeft zich op het Eurobirdnet niemand gemeld. Mocht u iets weten, stuur mij dan een reactie: meijerpc@worldonline.nl.

3. Een Zweedse vogelaar ziet in maart 1997 aan de Zweedse westkust Bontbekplevieren met een oranjekeurig geverfde borst. Weet iemand daar iets van? Dit keer komt er wel antwoord.

Het blijkt dat Phil Atkinson aan de monding van de Thames een studie uitvoert naar het foeragegedrag van Bonte Strandlopers en Bontbekplevieren. Veel steltlopers, waaronder de genoemde soorten, foerageren langs de Thames. Nu is dit naar de monding toe geen probleem. Daar zijn zij in beschermd gebied. Echter meer naar Londen toe foerageren de dieren ook en daar zijn de voedselgebieden niet beschermd. Hoe zit dit met het gebruik van deze plekken door steltlopers?

Als blijkt dat dezelfde vogels gebruik maken van een groter oppervlak dan alleen de monding van de Thames om aan hun voedsel te komen, dan moet er aan gewerkt worden de gebieden landin-

waarts als waardevolle voedselterreinen voor steltlopers te beschermen. Vandaar dat de Royal Society of the Protection of Birds deze studie steunt.

Er zijn op 24 oktober 1996 130 Bonte Strandlopers en 315 Bontbekplevierren gemerkt.

Tot op heden blijken er vogels teruggemeld te zijn van de Kanaaleilanden, de zuidwestkust van Engeland, Wales, Denemarken, Zweden en Noorwegen.

De gevangen vogels zijn soms geringd in andere landen. Daaronder bevinden zich vogels geringd in Nederland, Noorwegen en Polen. Een ieder die soorten ziet met een oranjeborst, wordt verzocht de meldingen door te geven aan Phil Atkinson, School of Biological Sciences, University of East Anglia, Norwich, Norfolk NR4 7TJ, United Kingdom. E-mail: p.w.atkinson@uea.ac.uk.

4. Ooievaars over tijd!

Op 15 april 1997 lezen wij dat een aantal mensen in het oosten en noorden van Duitsland, zich ongerust maakt over de vrijwel volledige afwezigheid van de Ooievaar op dit moment. Eigenlijk hadden er al drie weken Ooievaars moeten zijn. Dit is dus vrij ongewoon. *Wat is er met de Ooievaars gebeurd? Waar zitten zij? Zo vraagt dr. Edwin Donath zich af.*

Onmiddellijk komen de reacties los. Op dezelfde dag deelt de Noor Geir Sverre Anderson uit Oslo ons mee dat hij ook de Witte Kwikstaarten en Roodborsten mist. Philippe Schepens - ringer te Zeebrugge - wijst op het verband met de langdurige noordelijke stroming.

Richard Gutierrez meldt op 15 april dat het ringstation in de Ebro delta pas op 14 april 1997 een opleving van de trek constateerde en dit zelfde wordt gemeld uit het Natuurreservaat van de Llobregat-delta aan de Middellandse Zee bij Bar-

celona. Zij zagen op 12 april de eerste Ooievaars langs vliegen. Normaal zien ze dit in maart.

Michael Kaatz is bezig met een afstudeerproject over Ooievaars. Hij volgt de trekroute en gebruikt daarbij zendertjes. Hij reist zo met de Ooievaars mee. Op 16 april zitten er grote groepen Ooievaars bij de grens tussen Syrië en Turkije bij de Golf van Iskenderun. Kraatz meldt dat de vogels problemen hebben met het vinden van voedsel. Grote groepen keren om en gaan terug naar Afrika.

Het is al heel lang niet zo koud geweest in Turkije. De temperatuur komt nauwelijks boven de nul graden Celsius. Het doet vreemd aan Hoppen en Tapuiten in de sneeuw te zien foerageren. De problematiek ligt kennelijk vooral bij de Ooievaars die de route via de Bosporus volgen. Dit betreft de Ooievaars die broeden ten oosten van de Elbe. Ooievaars die ten westen van de Elbe broeden, vliegen via Gibraltar. De groep behorende tot de westelijke trekkers, was dit jaar al vroeg op hun voorjaarsbestemming.

Goncalo Elias uit Portugal is verbaasd. Hij zag zijn Ooievaars al in februari terugkomen en de nesten in bezit nemen. In maart waren er al jongen.

Trouwens in Turkije zitten de Ooievaars eind maart al op eieren, zo meldde dr. Can Bilgen. Inmiddels is het 23 april 1997 en M. Strazds schrijft dat hij half april via kranten en tv in Letland een oproep heeft geplaatst hem te informeren over de aankomst van de Ooievaars. In de Baltische staten blijkt de afwezigheid van Ooievaars de emoties in de bevolking sterk te beroeren.

Op 17 april, zo meldt men hem, is er een enkel exemplaar gezien en op 23 april heeft een vogel een nest in bezit genomen.

In het beroemde Ooievaardorp Berghusen in

In Israël werd een Zwartkop gevangen met een geel kinnetje. Wie kent hiervan de oorzaak?

Foto: Wim Smeets.

Schleswig-Holstein, waar in 1996 veertien paren broedden, is nu pas één paar teruggekeerd. Misschien dat dit paar de Gibraltarroute volgde?

Een aparte route volgt de relatief kleine groep Ooievaars die naar Italië gaan. Daar zitten de broedvogels op 24 april 1997 al op eieren. En dat terwijl er op 26 april 1997 nog steeds wordt vermeld dat er nog nauwelijks Ooievaars in Oostenrijk, Duitsland, Polen en de Baltische landen zijn.

Op 28 april 1997 komt de terugkeer in Brandenburg en Letland op gang. Respectievelijk dertig en twintig procent van de broedparen is nu gearriveerd. Ook uit Zweden wordt één broedpaar gemeld. Hier betreft het vooral project-Ooievaars. Mogelijk heeft dit broedpaar de Gibraltarroute gevolgd.

Op de grens van Oostenrijk en Slowakije ligt Marchegg. Dit dorp heeft de grootste populatie Ooievaars van Oostenrijk. In 1996 brachten zestig paren Ooievaars hier 152 jongen groot. Het schijnt tevens de meest westelijke kolonie in Europa te zijn waar de Ooievaars in bomen broeden.

Graham Tebb bezocht op 27 april deze kolonie. Er waren veertig paren aanwezig. Deze waren, aldus de reservaatbeheerder, twee dagen geleden aangekomen. De bewaker vroeg zich af of de Ooievaars nog wel op tijd hun jongen groot krijgen om de trek naar het zuiden aan te kunnen. Het duurt minstens zes weken voordat er jongen zijn.

Dezelfde dag meldt Michael Kaatz via het Ooievaardorp in het Duitse Loburg dat de met zendertjes uitgeruste Ooievaars nog in Syrië zitten

of zich voor de Bosporus ophouden. In Israël zijn nog veertig- tot vijftigduizend Ooievaars aanwezig. Zij moeten naar het noorden.

Olivier le Gall uit Frankrijk schrijft op 2 mei 1997 dat er in 1996 twee paar Ooievaars een nest hebben gemaakt in twee Eiken die honderd meter van elkaar af stonden. In de winter moesten de twee bomen worden omgehakt. Men had het hout nodig. Protesten van vogelbeschermers zorgden er voor dat een boom gespaard bleef. Daarin bevinden zich nu vier nesten in. Een nog westelijker kolonie in bomen dan die in Marchegg. Olivier geeft aan dat er nog zon kolonie is in het Vogelpark 'Le Teich' dichtbij Arcachon en Bordeaux. Enkele jaren terug veranderde het broedgedrag van de Ooievaars. Eerst zaten ze als individuele paartjes ergens op een nest. Plotseeling gingen ze een kolonie vormen.

Onderiussen komen de Ooievaars mondjesmaat terug. In de op één na grootste kolonie van Duitsland bij Linum zijn zeven van de achttien paren gearriveerd. In Minden-Lübbecke drie van de zeven paar. In Illmitz bij de Neusiedler See (Oostenrijk) is een paar terug. In 1996 waren er hier elf paren. Dat was een goed jaar, schrijft Peter Hirsch uit Wenen.

In Denemarken is er op 4 mei nog pas één paar terug van de normale zes paren.

In Hongarije zijn de Ooievaars twee weken later dan normaal. Bovendien daalt het aantal broedparen hier, volgens Gabor Magyar.

Edwin Donath meldt dat er op een piek dertig kilometer ten noorden van Wenen nog maar 25% van de broedparen is teruggekeerd op 4 mei. Hij vraagt zich af of de vrouwtjes gewoon weer te-

Let op Bontbekplevieren met een oranjekeurig geveerde borst die zijn gemerkt aan de monding van de Thames.

Foto: Henk Bokhorst.

ruggaan als zij geen mannetjes op de nesten aantreffen.

Op 6 mei 1997 vindt men in Turkije honderden dode Ooievaars.

Vanuit het noorden van Anatolië meldt Mehmet Gursan dat de Ooievaars op 12 mei 1997 weer terugkeren. Niet alleen worden de oude nesten weer bezet, maar er worden ook nieuwe nesten gebouwd.

De Zwarte Ooievaar schijnt niet te zijn betrokken bij deze langste vertraging van de terugkeer van zijn wille neef in honderd jaar. De Zwarte Ooievaars komen op dezelfde tijdstippen terug als anders.

Dat wordt bevestigd vanuit Hongarije. Daar komen ze van lieverlee terug.

Ook op 12 mei 1997 wordt vanuit Bulgarije de eerste uitgerust met een zendertje geregistreerd. Op 15 mei 1997 is deze vogel in Oekraïne en nog dezelfde dag blijkt het dier te zijn aangekomen op zijn nest in Oost-Polen.

De tweede vogel met zender is op 12 mei 1997 bij de Zee van Marmara en op 22 mei 1997 blijkt het dier gewond te zijn en te verblijven nabij de Dardanellen. De derde vogel zit op 12 mei in het grensgebied van Syrië en Israël. Op 15 mei 1997 is deze vogel daar nog steeds.

Hoewel in de tweede helft van mei in Brandenburg 80% van de broedparen terug zijn, blijken ze niet te willen broeden. Foerageren, slapen op het nest en maar verder...

Ook in Letland is 80% van de broedparen terug op 18 mei 1997, maar in Estland wordt nog pas 30% van de broedparen geteld.

Op 21 mei 1997 melden de waarnemers uit Hon-

garije dat ze ook hier weinig trek hebben in hun huwelijks plichten. En daarmee stopt het aantal waarnemingen.

Wie in de gelegenheid is, kan de recente gegevens over de trek van de Ooievaars lezen op de Homepage van dr. Edwin Donath: <http://home.t-online.de/home/edwin.donath/bird.htm>.

Wie verder contact wil met de heer Donath kan faxen: + 49 - 33 87 5 - 30 98 1 of op hetzelfde nummer hem bellen.

De Homepage van dr. Edwin Donath:

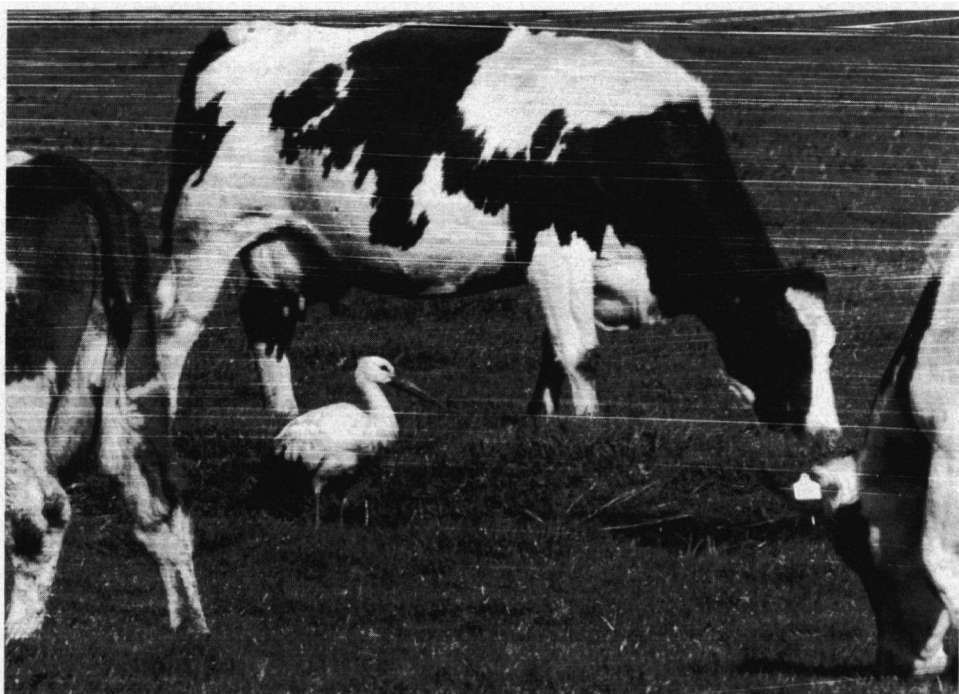
Tijdens de berichten over die enorm vertraagde trek van de Ooievaar ten oosten van de Elbe was dr. Edwin Donath de coördinator van al het ooievaarnieuws. Regelmatig verwees hij naar zijn Homepage. Dus heb ik deze regelmatig bezocht. Er zijn twee adressen:

a. <http://home.t-online.de/home/edwin.donath> en

b. <http://home.t-online.de/home/edwin.donath/bird.htm>.

Daarin maken wij kennis met de heer Donath. Hij is wetenschappelijk medewerker aan het Max Planck-Instituut, alwaar hij zich bezighoudt met colloïdale oplossingen en alle zaken die daarbij horen. Hij laat ons een foto van zijn huis zien. Een leuk optrekje en fraai te bereiken via een prachtige bomenlaan. Hij woont in het Havelland in Brandenburg. Dit is ten noordwesten van Berlijn. Het is een typisch wetlandgebied met meren en moerassen. Als u verder gaat op de website genoemd onder b., dan komen vanzelf de vakantiegevoelens bovendrijven.

Wie zou er niet in dit gebied rond willen reizen en in het voorjaar genieten van de kraanvogel- en

Ooievaars zijn dit voorjaar hier en daar soms drie weken later dan gewoonlijk aangekomen.

Foto: Henk Harmsen.

In Havelland in Brandenburg, ten noordwesten van Berlijn, zijn nog Woudaapjes te vinden. Naar een dia van Bert Bos.

ganzentrek. Wat verderop in het voorjaar vind je er de Grauwe Gans als broedvogel en ook de 'echte' wilde Knobbelzwanen. Hoewel er elk jaar Witvleugelsternen op de trek komen, zullen er dit jaar wel veel zijn doorgetrokken. Er waren honderden meldingen van vele exemplaren.

De Grutto is geen exclusieve vogel uit het 'land van Koos van Zomeren'. Ook hier in Brandenburg kunnen wij ze vinden. Evenals het Woudaapje en de Kwartelkoning. Zeearenden broeden hier en een goede plaats in het meer van Dreetz. In de dode bomen kun je ze zien.

Sperwergrasmus en Krekeltzanger behoren tot de broedvogels en Buidelmezen zijn er in redelijke aantallen aanwezig.

In de Prämer Berge komt de Ortolaan nog algemeen voor. Alleen dat al doet een vogelaar naar dit gebied verlangen.

Dr. Donath blijkt goed in staat te zijn dit gebied te promoten. Ik wil er absoluut eens naar toe. Verder vindt u op zijn homepage de laatste gegevens over die verlate trek van de Ooievaar. Wie hem wil schrijven, kan dit doen via zijn e-mail adres: edwin.donath@t-online.de

De Homepage van de Neotropical Bird Club (NBC):

Deze is te vinden op: <http://www.netlink.co.uk/users/aw/nbchome.html>.

Alleen al die foto van de Blue Manakin maakt een bezoek aan deze homepage de moeite waard. De Neotropical Bird Club richt zich op de vogels in de landen en streken van:

- a. Het vaste land van Zuid-Amerika.
- b. Midden-Amerika van Mexico tot Panama.
- c. Het Caraïbisch gebied.
- d. Alle eilanden uit en rond deze landen en gebieden.

Het doel van de Neotropical Bird Club is:

1. De interesse te bevorderen bij vogelaars in de hele wereld voor de avifauna van het werkgebied.
2. Het belang doen inzien van het beschermen van diverse vogelsoorten in het gebied.
3. De lokale bevolking stimuleren zich te interesseren voor de bescherming van vogelsoorten.
4. Een groep belangstellenden bijeen te brengen die geïnteresseerd zijn in het herkennen van vogelsoorten en het bestuderen daarvan met het oog op het beschermen.
5. Alle krachten te bundelen om zo sterk te staan voor de bescherming binnen het gebied.
6. Lokale krachten contacten te laten leggen met anderen in de wereld om zo door samenwerking sterker te staan.

Het werkgebied kenmerkt zich door een grote verscheidenheid in levende organismen. De grootste verscheidenheid ter wereld. Dit mede door het grote areaal aan (bedreigd) regenwoud. Er zijn meer dan drie duizend soorten vogels die op het vaste land leven. Per jaar worden er gemiddeld zo'n twee soorten ontdekt. Er zijn drie honderd soorten met uitsterven bedreigd.

Er komen 79 endemen voor.

De meeste Noord-Amerikaanse vogelsoorten overwinteren in dit gebied.

Er zijn inmiddels ruim negenhonderd leden in vijftig landen. De leden ontvangen twee keer per jaar een bulletin.

Daarin staan artikelen over het voorkomen en herkennen van soorten in de diverse biotopen. Fraaie foto's van vogelsoorten en beschrijvingen.

Nieuws uit de streken en gebieden. Overzichten van literatuur over de vogels in het gebied.

Het lidmaatschap bedraagt: £ 12 per jaar. Wie geïnteresseerd is en meer informatie wil, kan contact op nemen met: Neotropical Bird Club, c/o The Lodge, Sandy, Bedfordshire, SG19 2DL, United Kingdom.

Errata:

De heer Immink attendeerde mij op een foutje in het e-mail adres genoemd in het Vogeljaar nummer 1 op bladzijde 16 bij onderdeel 15. Dit dient te zijn: kingfishnorthcoast.com. Wie het nieuws van het Eurobirdnet zelf wil ontvangen, kan zich aanmelden bij: ebnotax.tky.hut.fi voor al het nieuws uit Europa. Dit zijn zo'n tien tot twintig brieven per dag. Of voor al het Nederlandse nieuws: speltcs.utwente.nl. Dit zijn minder brieven per dag.

Mocht u mij op zaken willen attenderen: mijn adres vindt u hieronder:

P.C. Meijer, Bakboordlaan 3, 3448 KG Woerden, (0348) 43 19 05, fax (0348) 43 02 16.

Werk: (0348) 41 84 41 of fax (0348) 42 03 94. E-mail adres: meijerpcworldonline.